# A-klinikkasäätiön lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle kansalaisaloitteesta liittyen valvottuun käyttötilaan huumeita käyttäville

**Sosiaali- ja terveysvaliokunta, tiistai 11.6.2024 klo. 10.00 / KAA 3/2023 vp / Asiantuntija-pyyntö**

*A-klinikkasäätiö on vuonna 1955 perustettu päihdehoidon ja riippuvuuksien asiantuntijaorganisaatio, joka kohtaa addiktioiden kanssa eläviä ihmisiä kaikissa olosuhteissa, tekee addiktiotutkimusta sekä tarjoaa tietoa ja vertaistukea digipalvelujensa kautta.*

A-klinikkasäätiö organisaationa tukee vahvasti käyttötilaa koskevan tarpeenmukaisen lakimuutoksen toteutumista. Käyttötilat mahdollistaisivat kaikkein heikoimmassa ja haavoittuvimmassa asemassa olevien riippuvuussairaiden ihmisten auttamisen ja tavoittamisen entistä paremmin.

Haittoja vähentävän työn tarkoitus, jonka viitekehykseen myös käyttötilat kuuluvat, on aina vähentää päihteiden käytöstä johtuvia haittoja niin yksilölle, yhteisölle kuin yhteiskunnalle. Haittoja vähentävä päihdetyö on osa ehkäisevää päihdetyötä.

Hyvin toteutettujen käyttötilojen palveluvalikoima tukisi, ohjaisi sekä mahdollistaisi lakisääteisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saavutettavuutta matalalla kynnyksellä. Palvelu olisi suunnattu erityisesti ihmisille, jotka usein ovat kaikkien palveluiden ulkopuolella tai niihin heikosti kiinnittyneet vaikean elämäntilanteensa ja riippuvuussairautensa takia.

Käyttötilat palveluna toisivat taloudellisia säästöjä yhteiskunnalle, muun muassa vähentämällä terveydenhuollon päivystysten kuormitusta sekä vähentämällä kalliiden erikoissairaanhoidon hoitovuorokausia (1) tämän ihmisryhmän osalta.

Tällä hetkellä ihmiset käyttävät suonensisäisesti huumausaineita erittäin epähygieenisissä olosuhteissa, kuten yleisissä wc-tiloissa, rappukäytävissä ja puistoissa. Pistosvetenä ihmiset käyttävät usein luonnosta löytyvää tai muuta epäpuhdasta vettä.

Käyttötilojen hyödyistä on kertynyt vuosien saatossa merkittävää kansainvälistä näyttöä muun muassa tartuntatautien, pistosinfektioiden ja yliannostusten ehkäisyssä (2)(3). Yhden vakavan pistosinfektion hoidon kustannukset erikoissairaanhoidossa lähtevät noin 10 000 eurosta. Tämän lisäksi ihminen sairaalajakson jälkeen tarvitsee usein mahdollisesti pidempiaikaista haavanhoitoa ja kuntoutusta. Yhden hiv-tartunnan hoidon hinta yhteiskunnalle on noin 550 000 euroa. Suomessa C-hepatiitin esiintyvyys pistämällä huumausaineita käyttävien ihmisten keskuudessa on poikkeuksellisen yleistä kansainvälistä vertailuissa tarkasteltuna. Hoitamattomana C-hepatiitti johtaa maksakirroosiin ja maksasyöpään. Nykyisillä lääkkeillä ja pistosvälineiden yhteiskäytön

vähentäminen vaikuttaisivat myönteisesti yhdessä Suomen C-hepatiittistrategian kanssa C-hepatiitin esiintyvyyteen (5). Puhumattakaan inhimillisestä kärsimyksestä, jota vakava riippuvuussairaus liitännäissairauksineen, hoitamattomana ja kohtaamattomana aiheuttaa yksilölle itselleen sekä lähiyhteisölle.

Kansainvälisessä tarkastelussa käyttötilat ovatkin lisännet päihdehoitoihin, kuten vieroitukseen, kuntoutukseen ja opioidikorvaushoitoon hakeutumista (3).

Jo tällä hetkellä useissa kaupungeissa tuotetaan tartuntalain velvoittamia terveysneuvontapalveluita pistämällä päihteitä käyttäville henkilöille. Nämä palvelut ovat kuitenkin tulleet terveysneuvonnan osaksi vuoden 2004 alussa uusitun tartuntalain ja -asetuksen pohjalta, jolloin pistämällä päihteitä käyttävien määrä oli merkittävästi pienempi ja myös päihteiden käyttökulttuuri oli erilainen. Tuolloin uusittu laki on palvellut hyvin omaa aikaansa, mutta lisääntynyt ja muuttunut päihteidenkäyttö on luonut tarpeen uudistaa lainsäädäntöämme vastaamaan paremmin tämän päivän vaatimuksia. Käyttöhuoneita koskeva lakimuutos auttaisi myös osaltaan valmistautumaan vaarallisten ja nopeasti leviävien huumausaineiden kuten erittäin vahvojen opioidien (7)saapumiseen myös Suomeen. Viitteitä näiden aineiden rantautumisesta Suomen huumekaupanmarkkinoille on jo nyt olemassa.

Kansainvälisestä näytöstä voimme todeta, että niillä alueilla, joissa käyttötilat sijaitsevat, huumausaineisiin ja niiden käyttöön liittyvät rikokset ja lieveilmiöt eivät ole lisääntyneet(3)(4). Hyvällä esimerkillä, kuten esimerkiksi Sisäministeriön palkitseman Helsingin Poliisilaitoksen, A-Klinikkasäätiön ja THL:n kehittämää Naapurustotyön Suomen mallia voitaisiin hyödyntää tehokkaasti käyttöhuoneiden yhteydessä ja lähialueilla osana käyttöhuoneita(6).

Olemassa olevat päihdepalvelut eivät mahdollista riittävää huomiota moniainemyrkytysten ja yliannostusten ehkäisyyn, tiedottamiseen ja hoitoonohjaukseen. Esimerkiksi terveysneuvontapisteissä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kohtaamiset päihteiden käyttäjien kanssa ovat hyvin lyhyitä. Käyttötiloissa tätä työtä olisi mahdollista toteuttaa jatkumona kaikissa kohtaamistilanteissa.

Käyttötilojen kautta päihteitä käyttävät ihmiset saisivat myös sosiaalista tukea, ja mahdollisuuden rakentaa luottamuksellisia suhteita sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa, joka osaltaan edistäisi ihmisten stigmakokemusten vähenemistä, sekä edistäisi ja osaltaan mahdollistaisi päihteitä käyttävien ihmisten pysymistä ja takaisin integroitumista yhteiskuntaan, parantaen näin heidän elämänlaatuaan.

Käyttötilojen pilotointi tarjoaisi myös mahdollisuuden kerätä tietoa ja tutkimusaineistoa huumeiden käytöstä ja siihen liittyvistä terveysongelmista. Tällainen tieto auttaisi kehittämään tehokkaampia hoito- ja huumehaittojen ehkäisystrategioita.

Näiden hyötyjen valossa huumeiden käyttötilat eivät ainoastaan paranna huumeita käyttävien ihmisten terveyttä ja hyvinvointia, vaan tuovat myös merkittäviä hyötyjä yhteiskunnalle kokonaisuutena, edistäen turvallisuutta ja yhteisön hyvinvointia, sekä tuoden osaltaan kustannussäästöjä julkisin varoin rahoitettuihin sosiaali- ja terveydenhuollonpalveluihin.

A-Klinikkasäätiö tekee työtä addiktioihin liittyvän stigman poistamiseksi ja yhteiskunnan inhimillistämiseksi. Riippuvuussairauksia ja niistä aiheutuvia seurauksia on mahdollista ehkäistä ja hallita lainsäädännöllä, joka tunnistaa ihmisen kokonaisvaltaisen elämäntilanteen ja antaa sote-alan ammattilaisille paremmat mahdollisuudet tehdä työtään riippuvuussairaiden ihmisten parissa.

Helsingissä 7.6.2024

Jenny Kaasinen-Wickman

Suunnittelija

A-klinikkasäätiö

Lähteet:

1. Verrattuna muihin pistämällä huumeita käyttäviin käyttötilojen asiakkailla oli 54% vähemmän ,32%matalampi todennäköisyys joutua sairaalahoitoon ja 50% vähemmän sairaalavuorokausia (Journal of General Medicine, 12.1.2022:Reduced Emergency Department Visits and Hospitalisation with Use of an Unsanctioned Safe Consumption Site for Injection Drug Use in the United States | Journal of General Internal Medicine (springer.com)
2. Assessing Drug Consumption Rooms and Longer Term (5 Year) Impacts on Community and Clients - PMC (nih.gov)
3. Drug consumption rooms: an overview of provision and evidence | www.emcdda.europa.eu
4. Chapter 11 Drug consumption facilities in Europe and beyond Dagmar Hedrich, Thomas Kerr and Françoise Dubois-Arber
5. Maksatulehdus (hepatiitti) aikuisilla - Terveyskirjasto
6. Monialainen naapurustotyö madaltaa huumeita käyttävien ihmisten kynnystä hakeutua hoitoon
   8.3.2023 Haaste 1-23 rikoksentorjunta monialainen naapurustotyö - Rikoksentorjunta.fi

7. Poliisi paljasti mittavan huumausainekokonaisuuden – tutkinnassa takavarikoitiin erittäin vaarallista opioidia Julkaisuajankohta 9.2.2024 Poliisi paljasti mittavan huumausainekokonaisuuden – tutkinnassa takavarikoitiin erittäin vaarallista opioidia - Poliisi